

Dankwoord bij de uitreiking van de Comeniusprijs 2019

op 30 maart in de Grote Kerk te Naarden door Mardjan Seighali

Ik zie het leven als een geschenk. En sinds ik een klein meisje ben, wil ik van dat leven proeven. Op mijn manier, welteverstaan. Uiteindelijk is het gelukt, maar het ging niet vanzelf. Ik sta hier dan ook met trots, blijdschap én met een boodschap.

Dat ik vandaag de Comeniusprijs mag ontvangen, genoemd naar de grote pedagoog en filosoof Jan Amos Comenius, vervult mij met grote dankbaarheid.

Het lijkt alsof ik zelf het personage had kunnen zijn uit zijn belangrijke én enige literaire werk *Het labyrint van de wereld en het paradijs van het hart*. De hoofdpersoon heet Pelgrim, die tijdens zijn omzwervingen alleen maar slechte eigenschappen van de mens tegenkomt, zoals kwaadaardigheid, hoogmoed en afgunst.

In de jaren dat ik in Iran leefde, ontmoette ik ook veel kwaadaardigheid. Net als Pelgrim.

Nog voordat we besloten Iran te ontvluchten, kregen we onze eerste zoon. We noemden hem Pouya. Dat betekent pelgrim. Ik zou bijna willen zeggen: toeval bestaat niet.

Comenius werd al op jonge leeftijd geconfronteerd met de hardheid van het leven. Toen hij 12 jaar was, werd hij wees. Later, als belangrijke pleitbezorger van het vrije denken over de kerk en theologie, moest hij voortdurend vluchten voor zijn leven.

Ik voel me verbonden met Comenius. Ook ik werd al jong geconfronteerd met de hardheid van het leven. Als 17-jarig meisje was ik fel en activistisch. Ik wilde vrijheid. Door mijn politieke idealen belandde ik in een beruchte gevangenis. Daar probeerden ze mijn wil te breken. Om staande te blijven, kon ik maar één ding doen: hard worden.

Mijn moeder was erg bezorgd om mij. Maar ze kende mijn karakter. Ze snapte dat ik zelfs ná mijn gevangenschap doorging met protesteren.

Uiteindelijk werd mij duidelijk dat ik de kwaadaardigheid van het Iraanse regime niet zou overleven. We moesten vluchten. En net als Comenius vonden wij Nederland.

Een land waar je kunt zeggen wat je denkt, kunt kiezen wat je wil doen, kunt gaan en staan waar je wil. Het land waarvoor ik streed, kreeg ik uiteindelijk toch. Het was alleen een ander land.

Voor u staat iemand die altijd en overal op zoek is naar de balans tussen hard zijn en gevoel kunnen tonen. Ik ben zacht en gevoelig, maar om te overleven moest ik hard zijn en mijn gevoelens uitschakelen. Het gevaar is dat je alle nuances vergeet als je alleen nog maar hard bent. Dan ga je net zo hard in je eigen overtuigingen geloven als dat je andere overtuigingen hebt bevochten. Zo had ik kunnen worden.

Gelukkig vond ik een uitweg in het labyrint van mijn wereld. Ik vond Nederland. Dat bleek een ideaal startpunt om het paradijs van mijn hart te vinden.

Hard worden als mens is niet zo moeilijk. Zeker als je aan beproevingen hebt blootgestaan. Wanneer je dan ook huis en haard moet verlaten en in een vreemd land een vreemde taal moet leren, weet je dat hard zijn noodzakelijk is. Op zijn minst voor jezelf!

Maar hard blijven is als hardnekkig onkruid in je tuin. Het woekert verder in je geest en in je lichaam.

In Nederland zie ik ook mensen verhard raken in het labirint van hun wereld. Ze voelen vaak alleen nog woede en frustratie. Sommigen dragen misschien een geel hesje, anderen tieren anoniem op Twitter en weer anderen zijn mensen die – net als ik – ooit huis en haard moesten ontvluchten. Als deze mensen het gevoel hebben geen plek in de maatschappij te kunnen verwerven, teleurgesteld raken, en slechts onverschilligheid ontmoeten, kunnen zij hun heil zoeken bij populisten of zogenaamde broeders. Hun idealen zijn niet uitgekomen met alle gevaren van dien.

Maar ik zie ook lichtpuntjes. Regelmatig ontmoet ik in mijn functie als directeur van Stichting voor Vluchteling-Studenten UAF jonge mensen zoals ik zelf was – bijna drie decennia geleden. Zij vinden vrijheid en krijgen vrijwel allemaal toegang tot goed onderwijs. Net als ik kunnen zij studeren dankzij Nederland én het UAF. De droom van Comenius dat kinderen van alle rangen en standen onderwijs zouden moeten genieten, is in Nederland vervuld.

Hard worden is niet moeilijk, maar die hardheid daarna weer in balans brengen met zachtheid brengen; dát is de kunst. Elk mens dat ontberingen, gruwelijkheden, en diep verdriet heeft doorstaan, moet die kunst weer eigen maken. En precies dát beschrijft Comenius in zijn boek. De uitzichtloosheid en ellende kent maar één noodzaak: terugkeren naar je hart en bij die terugkeer de deur achter je dicht doen.

Na mijn vlucht uit Iran heb ik er jaren over gedaan om weer te leren hoe ik een heel mens kon worden. Een mens dat kan denken in nuances, een mens dat hard moest zijn, maar ook weer zacht mocht worden. Dit is een heel zwaar leerproces geweest. Het betekende dat ik mijn eigen turbulente geschiedenis moest omarmen.

Het betekende ook dat ik moest accepteren dat mijn leven in een vrije samenleving anders verloopt dan het leven van mijn geliefde ouders, zussen en hun gezinnen. Zij leven hun leven in Iran en moeten aanvaarden dat zij dagelijks gemanipuleerd en belemmerd worden. Dat doet mij veel pijn. Ik voel me elke keer weer verscheurd als ik hen hier in mijn vrije Nederland ontmoet en hen vervolgens weer moet uitzwaaien zodra ze teruggaan naar hun onvrije land.

Niet alleen wij vluchtelingen moeten leren om weer heel te worden, maar ook de Nederlanders die in de Tweede Wereldoorlog leefden onder het juk van het Duitse of Japanse regime.

Onze herinneringscentra en musea staan er vol mee. Foto's, objecten en documenten; stille getuigen van moorddadige regimes tijdens de Tweede Wereldoorlog, waar mensen hun identiteit werd afgepakt. In gevangnissen en concentratiekampen werden zij slechts een nummer. Sommigen konden overleven door hard te worden. Voor zichzelf en naderhand vaak voor anderen. Zeker in de jaren vijftig van de vorige eeuw werden oorlogsslachtoffers aan hun

lot overgelaten. Er was geen opvang en geen begrip. Ik citeer nu graag de spreker voor mij, Jet Bussemaker, die alweer enige jaren geleden tijdens de Dodenherdenking in Leiden sprak. Zij vertelde hoe zij als dochter van een vader die de Jappenkampen overleefde, uiteindelijk met hem in gesprek raakte hierover. Bussemaker zei vervolgens iets belangrijks in die rede. Ze zei: “Ik voel me persoonlijk verantwoordelijk om de geschiedenis door te geven aan nieuwe generaties. Niet alleen als kind van ouders die de oorlog aan den lijve hebben ondervonden, maar ook als moeder van een kind. Een kind dat tot nog toe in vrede en vrijheid kan opgroeien. Zal zij en haar generatie de waarde van vrijheid blijven bevechten, zodat ze in vrede en verdraagzaamheid op blijven groeien?”

Die vraag is uiterst belangrijk.

Verschrikkingen doorstaan en vervolgens je kinderen een ‘normale’ jeugd geven, is geen sinecure. Want niet alleen acuut geweld maakt je hard. Ook honger, kou, onzekerheid of continue angst kan ieder mens vervormen. Je gaat overleven. En opnieuw. Tot op dit moment.

Ook vandaag worden er weer mensen van hun vrijheid beroofd, worden zij in onzekere angstige situaties geplaatst en zijn ze hun leven niet zeker. Zeker jonge mensen die uit een liefdevol nest komen, zoals ik, en door hun idealen gedreven strijdlustig werden, kunnen hierdoor voor het leven worden getekend.

Je bent voor altijd je onschuld kwijt. Je kinderlijke blijheid is voorgoed verdwenen. Je blijft voor de rest van je leven waakzaam. Het is werkelijk een grote kunst om weer vrijheid te voelen, je eigen wil te volgen, en je eigen keuzes te maken. En het hoogst haalbare is als je dan óók weer zachtheid mag voelen.

Zachtheid is niet synoniem voor zweverigheid. Ook betekent het niet dat je jezelf afkeert van de maatschappij en in een hutje op de hei gaat wonen. Dat is verstoppen.

Zachtheid staat als kwaliteit echt naast hardheid. Het maakt de overlever weer tot een genuanceerd mens.

Ik heb in mijn leven enorm veel te danken aan de diepe liefde voor mijn man en zonen, maar ook aan de liefde die ik mocht gaan voelen voor Nederland.

Ik hou enorm van ‘mijn’ Almere, van het water en van de polder. Ik hou enorm van de sportvelden waar mijn zonen, eerst als kleine jongens en later als grote kerels, in teamverband hockeyen. Ik hou enorm van ons Nederlands erfgoed, van mooie romans, prachtige monumenten en lyrische gedichten. Maar ook van de stimulerende sfeer binnen mijn team bij het UAF in Utrecht.

De schoonheid van het leven is een medicijn voor de gepijnigde geest.

Ik zou deze prijs niet waardig zijn geweest als ik zó gepijnigd was geraakt in Iran dat ik nooit meer mijn eigen leven had kunnen vormgeven. Of niet zou hebben begrepen wat het betekent om te leven in een democratie.

Ik heb inmiddels langer in Nederland geleefd dan in Iran. Met een prijs als deze zou je bijna denken dat mijn leven is voltooid, maar ik ben nog niet helemaal in het paradijs van mijn hart aanbeland.

Ik leer nog elke dag. In deze fase van mijn leven leer ik pas wat inspirerend leiderschap betekent. Comenius heeft de eisen daarvoor zeer goed geformuleerd. Hij roept in zijn boek op om inspirerend leiderschap te tonen in tijden van chaos. Alle afzonderlijke problemen moeten in hun onderlinge samenhang worden gebracht om zo gezamenlijk te streven naar oplossingen met overzicht en visie.

Bij het UAF zet ik daarom met mijn team in op maatschappelijke betrokkenheid van bedrijven. Wij maken afspraken met directeurs van grote en kleine bedrijven en we inspireren hen echt om met ons samen een visie te vormen op de arbeidsmarkt voor gevluchte professionals. En dat werkt! Wij gaan expliciet niet voor het motto; help de vluchteling *snel* aan het werk. Maar wij gaan voor het motto: help de vluchteling *slim* aan het werk! Dat vraagt maatwerk, nauwe samenwerking, wederzijdse betrokkenheid en investeren in duurzame relaties.

Ik heb een lange weg afgelegd om te komen waar ik vandaag ben. Ik heb veel bereikt met mijn eigen wil, door mijn eigen keuzes te volgen en door hard te werken. Terugkijkend zie ik dat het juist de zachtheid en de nuances zijn die mij voeden.

Ik was in Amsterdam toen ik het nieuws kreeg van het overlijden van mijn moeder in Iran. Zo oneindig ver weg. Ik huilde, maar ik had ook boos kunnen worden op iedereen die haar van mij had gescheiden. Ik kon geen afscheid van haar nemen. Samen met een collega ging ik naar een kroeg op de Herengracht en we hieven het glas op mijn moeder. Zij kende haar niet, maar voelde mijn pijn. 's Avonds in ons huis in Almere vertelden mijn man en ik verhalen aan elkaar over mijn moeder. Zo leerde ik mijn tranen weer proeven. Niet door pijn en bitterheid, maar van weemoed.

De strekking van mijn dankwoord is om u te vertellen dat in onze prachtige democratische rechtsstaat het van levensbelang is om naast de verharding zachtheid in te zetten. Zo leren we wat het begrip 'nuance' inhoudt.

Zachtheid kun je vinden in integriteit, schoonheid, warmte, eerlijkheid en het geduld om oordelen uit te stellen. Wie het vindt, kan van het leven houden. Ik hoop dat álle activistische, felle en idealistische 17-jarigen van nu het uiteindelijk vinden, of ze nu in Nederland zijn geboren of als vluchteling hier kwamen.

Bij het UAF zie ik veel vluchtelingstudenten ook weer een compleet mens worden. Te mogen zijn wie je bent, vrijheid te voelen en eigen ambities in te vullen: al die zaken geven zo veel positieve energie. Daarom ben ik ook van mening dat het zijn van een vluchteling geen blijvende identiteit is. Vluchteling zijn is een ervaring die niet bepalend hoeft te zijn voor de rest van je leven.

Toch denk ik dat wij allemaal kunnen verdwalen in ons eigen labirint. Het is voor een vluchteling met een geschiedenis van onderdrukking, vervolging en marteling bijna

vanzelfsprekend om te verdwalen in het labyrint van de keiharde wereld. Maar gelukkig heeft elke vluchteling een hart! Comenius wist het. Ik weet het. Mijn jonge studenten weten het. U weet het. Om uit het labyrint te komen moeten wij leren om terug te keren naar het hart.

Ik draag deze prijs op aan mijn ouders. Zonder hen was ik niet geworden wie ik ben. Vooral draag ik deze prijs op aan mijn eeuwige liefdes: mijn man en twee zonen.

En dat ik deze prijs mag ontvangen, heb ik ook zeker te danken aan de Nederlandse samenleving die mij vele kansen gaf. Stuk voor stuk heb ik die vol overtuiging aangegrepen.

Gelukkig is onze Nederlandse samenleving nog altijd gebaseerd op waarden waar ik als 17-jarige al voor streed: vrijheid, solidariteit, gelijkheid en onderwijs voor iedereen.

Ik hoop deze democratische waarden nog lang te mogen doorgeven aan de jonge mensen om mij heen... maar ik nodig u allen uit om uzelf, uw omgeving, jonge mensen om u heen te laten zien hoe belangrijk het is om óók de zachte waarden in te zetten. Door aandacht en respect te tonen voor elkaar.

En hoe anders onze geschiedenis of achtergrond ook is, alleen door te luisteren, vragen te stellen, ons oordeel uit te stellen en open te staan, leren wij genuanceerd te zijn. Alleen dan kunnen wij - zoals Comenius dat schreef - terugkeren naar het hart en een deur dicht doen om vervolgens een nieuwe deur te openen.

In deze soms roerige tijden vol veranderingen is dat een dankbaar perspectief om aan bij te mogen dragen. Voor u en voor mij.